

Rozhovor s bohemistkou doc. PhDr. Ivanou Bozděchovou, CSc.

V roce 1985 ukončila studium Filozofické fakulty Univerzity Karlovy (obor učitelství všeobecně-vzdělávacích předmětů čeština – angličtina) a získala titul PhDr., tamtéž se habilitovala (CSc. v roce 1993) a byla jmenována docentkou českého jazyka (v roce 2009). Trvale působí v Ústavu českého jazyka a teorie komunikace FF UK, s dvěma pracovními přestávkami, kdy jako lektorka češtiny učila v zahraničí (Fulbrightovo stipendium pro učitele, 1990–1992, USA, 2010–2012, Korejská republika). V letech 2004–2006 vykonávala funkci proděkanky pro zahraniční a vnější vztahy FF UK. Vyučuje současný český jazyk, především lexikologii a slovtvorbu, je autorkou dvou vědeckých monografií, o tvoření slov skládáním a o současné terminologii, a řady studií a článků publikovaných v odborných časopisech a sbornících. Mezi jiným je členkou Jazykovědného sdružení ČR a Komise pro slovanskou slovtvorbu při Mezinárodním komitétu slavistů.

❖ **Proč jste se rozhodla studovat češtinu? Jaká byla vaše cesta oblastí bohemistiky a jak jste se dostala ke své současné práci na Ústavu českého jazyka a teorie komunikace FF UK?**

Odmalička jsem měla ráda literaturu: nejprve pohádky, které mi četla nebo vyprávěla maminka, a jakmile jsem se naučila číst, i další literární žánry. I když jsem si to při čtení neuvědomovala, s příběhy, místy a lidmi jsem se nechávala vtahovat i do hájemství jazyka. Slova čtených, k nimž se lze vracet, i slyšených. Měla jsem hodně ráda mluvené slovo – rozhlásovou četbu na pokračování, jevištní mluvu i recitaci veršů. Od ní je totiž jen krůček k hudbě. Ačkoliv se nikdo v mém příbuzenstvu jazykům profesionálně nevěnoval, rozhodla jsem se pro dva z nich (češtinu a angličtinu) při volbě oboru studia na FF UK v Praze. Od dětství mi bylo jasné, že budu učitelkou, jen jsem dlouho nevěděla,

co budu učit – ještě na gymnáziu mě totiž bavily téměř všechny předměty. A právě tam, kromě zmíněné přitažlivosti jazyků, mi pomohla svým vzorem jedna z profesorek. Snad i proto dodnes ctím poslání učitelů, a pokud můžu, ráda je podpořím. Samozřejmě ve sféře výuky českého jazyka. Po absolvování Univerzity Karlovy jsem se původně chtěla (a mohla) vrátit učit na domovské gymnázium, ale vedoucí diplomové práce mě vyzval, abych se přihlásila do konkurzu na místo asistenta na katedře českého jazyka. Byla to výzva, která se neodmítá, a tak jsem už (a dosud) z FF UK vlastně nikdy neodešla.

❖ **Pro Program podpory českého kulturního dědictví v zahraničí představujete ideální spojení většiny jeho částí v jedné osobě: jste členkou Komise pro lektoráty a Komise pro krajské záležitosti, členkou redakční rady časopisu *Krajiny češtiny*,**

FF UK přijímá zahraniční studenty češtiny včetně krajských. Od kdy spolupracujete s MŠMT a DZS v rámci našeho Programu? Která z uvedených činností vás nejvíc zajímá a obohacuje a proč?

S MŠMT a DZS spolupracuji (a od samého počátku velmi ráda!) od 90. let 20. století – nejprve nepřímou (ve světě na zkušenou, tedy dva roky jako lektorka češtiny v zahraničí), pak věcně-administrativně (jako bývalá prodávka pro zahraničí FF UK) a posléze člena: od roku 2006 v Komisi pro lektoráty, od roku 2013 v Komisi pro krajské záležitosti a od letošního roku v redakční radě časopisu *Krajiny češtiny*. Na tomto spojení mě nejvíce přitahují souvislosti, vzájemné prolínání, možnosti využívat a sdílet různorodé zkušenosti s jazykem a jeho výukou spjaté. Taková „intertextualita“ dává smysl, vždycky mě těší, když lze navazovat, propojovat, když se lidé znovu setkávají, blíže poznávají, to zavazuje i motivuje. Kontinuita i novost – sdílení zkušeností a inspirace pokračovat. Rozhodnout, co mě baví nejvíc, je těžké: všechno s přidanou hodnotou průniků těchto tří sfér – vždyť totiž:

1) Lektorkou češtiny jsem sama byla, vím, „zač je toho loket“ a ráda se seznamuji s jinými lektoráty a bohemistickými pracovišti ve světě i prostřednictvím výběru lektorů – šíření a objevování češtiny (někdy až dobrodružně) je mým zájmem profesním i srdečním. Takže se nejen vracím, ale i sleduji vývoj a snažím se přispět zkušeností, úsudkem, kvalifikací. Společně nám jde o kvalitní výuku češtiny na zahraničních univerzitách.

2) Krajské záležitosti jsou mi profesním průvodcem; od svých prvních učitelských prázdnin každoročně učím v letním kurzu češtiny, kam přijíždějí krajané (zejména z USA), s krajany jsem se také stýkala a učila je v USA. Krajská tematika je mi tedy zvlášť blízká. Mezi krajany mám hodně bývalých žáků a přátel, u nichž zejména si uvědomuji hodnoty české kultury a českého jazyka, býváme jimi podobně posedlí.

3) *Krajiny češtiny*: už názvem si mě časopis získal, fandím mu od jeho zrodu, který jsem nepřímou sledovala. Moc si vážím možnosti vyjádřit se k jeho obsahu, protože si uvědomuji, jak široký dopad a jak záslužnou úlohu má. Nepochybují, že jeho význam roste, a velmi oceňuji práci jeho redaktorek i všech ostatních, kteří se na jeho tvorbě podílejí. Není to lehká práce...

A co mě možná nejvíc těší? Potkám-li ať u konkurzů, tak na lektorátech či jiných pracovních místech v zahraničí absolventy studia češtiny na FF, bývalé studenty. Zadostiučinění, praktický výsledek práce. Viděno retrospektivně také to, jak se rok od roku zvyšuje konkurence a kvalita uchazečů o lektorská místa. – Z právě řečeného snad vyplývá, že mě všechny tyto spojené nádobí obohacují, každá specifickou hodnotou, odbornou i lidskou.

☛ Sama máte zkušenosti s prací lektorky na zahraničních univerzitách (Korejská republika, USA). V čem spatřujete shody a rozdíly v přístupu učitele ke studentům, studentů ke studiu češtiny a naší zemi?

Přístupy učitele ke studentům (i studentů k učitelům) jsou v každé zemi spojeny s charakterem školství, s tradicemi, konvencemi, zvyklostmi společenskými, pedagogickými, široce kulturními. Měla jsem možnost působit ve dvou zemích značně kulturně (i jinak) rozdílných: v USA a v Korejské republice. Učila jsem na třech velmi odlišných univerzitách: University of Nebraska, Omaha nabízela češtinu především pro krajany (a hlavně ve večerních kurzech), vedle vlastní jazykové výuky byly tedy silně zastoupeny české realie). Nebraská univerzita úzce spolupracovala i s krajskou komunitou a spolkem, lektorská činnost se tedy přirozeně, a pro mě velmi zajímavě, rozšířila. Stanford University v Kalifornii nabízela český jazyk pro slavisty, a výuka tak probíhala na poměrně vysoké úrovni lingvistických znalostí studentů, jejich motivace byla silně profesní. Hankuk University of Foreign Studies v Soulu poskytuje češtinu jako jedinou jihokorejskou univerzitu a jako jeden z 45 cizích jazyků. Motivace jsou velmi pragmatické: úspěšně dokončit studium jako předpoklad k získání práce; v naprosté většině však bez dalšího uplatňování znalosti češtiny. Přístup amerického učitele ke studentům se od přístupu učitele českého tolik neliší (jako v případě srovnání česko-korejského): v různé míře se pohybuje na škále demokratický – kolegiální – přátelský. Američtí studenti jsou sebevědomí, rádi konverzuji, diskutují, ptají se, těžce bojují se složitou českou gramatikou a mají smysl pro humor; někdy větší než pro disciplínu a zodpovědnost. Korejští studenti bez výhrad a připomínek přijímají veškeré pokyny a úkoly učitele, a to bohužel i když zcela nerozumějí. Tradice výuky na korejských školách (od základních a středních) jim velí především memorovat, využívat pamětní učení. Nejsou však zvyklí znalosti samostatně používat, tvořit vlastní věty a bývá velmi obtížné konverzovat s nimi. Korejští studenti jsou pracovití, disciplinovaní a ambiciózní. Přístup učitele k nim (i vztah studentů k učiteli) je předurčen společenskými pravidly – učitel je ve společnosti velmi respektován, má prestižní postavení. Pro studenty je velkou autoritou, kterou bezvýhradně respektují, a to i proto, že je starší: věk patří vedle vzdělání k dalším kritériím postavení člověka na společenském žebříčku.

☛ Co byste doporučovala vysílaným lektorům a učitelům? Máte pro ně nějaké praktické rady a tipy, které se týkají výuky samotné, její organizace, učebních materiálů apod.?

Netroufám si dávat rady vysílaným lektorům a učitelům; na základě dosavadních zkušeností z obou komisí věřím, že jsou dobří a většinou i zkušení učitelé češtiny

se smyslem pro specifčnost prostředí a podmínek výuky, že mají i odborné znalosti a přehled o moderních výukových materiálech. Snad bych jen potvrdila význam komunikačního zaměření výuky – osvojování jazyka v širokém vzdělanostně-kulturním a poznávacím rámci, jazyka pro praxi, jako nositele kultury a klíče k otvírání profesních i osobních vztahů. Všem vyslaným přeji hodně pochopení pro jejich práci, sílu k překonávání rozdílů, radost, nová poznávání a osobní spokojenost a štěstí. Přeji jim, aby cesta s češtinou do zahraničí byla i cestou k sobě sama a k našemu češtví.

❖ **Jak nahlížíte na současné postavení bohemistiky jako vysokoškolského oboru v zahraničí? V jakých zemích vidíte největší potenciál pro její rozvoj? Jaký je váš názor na budoucnost používání češtiny ve světě?**

Bohemistika byla a je na zahraničních univerzitách jedním z malých oborů, to je přirozený fakt. Jeho budoucnost vidím v širších jazykově-srovnávacích a kulturně-historických kontextech. Potenciální pro rozvoj bohemistiky jsou hlavně země střední Evropy, v menší míře USA a perspektivně některé asijské státy. Přirozeně se bude dále pěstovat a rozvíjet v souvislosti s obory slavistickými, jako jazyk typologicky slovanský a jako úřední jazyk Evropské

unie. Ale především je to samozřejmě jazyk národní, zprostředkovatel bohaté kultury, historického odkazu i slovesného umění současnosti. Vždyť do češtiny byla celá bible poprvé přeložena už kolem roku 1360, tedy jako do prvního slovanského jazyka a dříve než do řady „velkých“ evropských a světových jazyků, včetně např. angličtiny a němčiny. Zavazuje nás poselstvím Jana Husa a Jana Ámose Komenského, hudbou Dvořákovou, Smetanovou, Janáčkovou, slovy Jaroslava Haška, Karla Čapka, Bohumila Hrabala, Ivana Klímy, Jaroslava Seiferta, obrazy Alfonse Muchy i činy a díly mnoha a mnoha dalších u nás i ve světě známých Čechů. Jazyk stejně krásný jako jeho hlavní město a stejně důležitý jako každý jiný národní jazyk. – Může se nám (učitelům, školám, Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy a Domu zahraniční spolupráce) snad dostat krásnějšího a záslušnějšího úkolu než jej předávat, šířit a kultivovat?

Velice děkujeme paní docentce za poskytnutý rozhovor.

Glosa

Erasmus+

Petr Chaluš | Dům zahraniční spolupráce

Program Erasmus+ (2014–2020) rozvíjí nejen dovednosti mladých lidí a zvyšuje jejich šance získat dobré zaměstnání, ale také modernizuje vzdělávání, odbornou přípravu a práci s mládeží. Díky programu Erasmus+ získají více než 4 miliony Evropanů příležitost obohatit své studium, odbornou přípravu či praxi o zkušenosti ze zahraničí. Erasmus+ podporuje nadnárodní partnerství mezi institucemi zabývajícími se vzděláváním, odbornou přípravou a mládeží a také úsilí členských států EU o modernizaci vzdělávání. Erasmus+ navazuje na Program celoživotního učení (Erasmus, Comenius, Leonardo, Grundtvig aj.) a na program Mládež v akci. V rámci Erasmus+ nejsou

rozdělovány jen granty, program rovněž podporuje nejrozličnější sítě a nástroje pro spolupráci. Mezi ty nejznámější patří Eurydice, Eurodesk, eTwinning, Euroguidance, Europass, NARIC, ECVET, SALTO.

Využijte příležitosti! Informace o programu Erasmus+ naleznete na webové stránce české národní agentury www.naerasmusplus.cz.

Erasmus+